

11.00-14.00, Αμφιθέατρο, ν.π.
Παρασκευή, 26 Φεβρουαρίου 2010

Γενική Γλωσσολογία II – ΓΛΩ304

Σημειώσεις 1 – Διάλεξη 1

Εαρινό εξάμηνο 2010

Διδάσκουσα: Ανθή Ρεβυθιάδου

revith@lit.auth.gr

Οργάνωση του μαθήματος

1. Προκαταρκτικά: Επεξηγηματικός Οδηγός Μαθήματος
2. Εισαγωγή στις βασικές αρχές της Γενετικής Γλωσσολογίας
3. Τι θα μάθετε αυτό το εξάμηνο: Περιγραφή του αντικειμένου και των στόχων του μαθήματος με τη βοήθεια ενός παραδείγματος.

1. Προκαταρκτικά

Βλ. Επεξηγηματικό Οδηγό Μαθήματος

2. Εισαγωγή στις βασικές αρχές της Γενετικής Γλωσσολογίας

Ερώτηση: «Είστε γλωσσολόγος; Πόσες γλώσσες μιλάτε;»

Απάντηση: ???

Η γλωσσολογία αποτελεί την κεντρικότερη ανθρωπιστική επιστήμη: Αντικείμενό της είναι η ΓΛΩΣΣΑ, το μοναδικά ανθρώπινο αυτό φαινόμενο, η μελέτη του οποίου οδηγεί στην καλύτερη προσέγγιση και βαθύτερη κατανόηση της ανθρώπινης ψυχολογίας και σκέψης.

Πρωταρχικοί στόχοι της γλωσσολογίας:

Στόχος #1: Η δημιουργία μιας Θεωρίας για τη Γλώσσα (Theory of Language)

Στόχος #2: Η ανάπτυξη μιας Θεωρίας για την Κατάκτηση της Γλώσσας (Theory of Language Acquisition).

Τα βασικά ερωτήματα που θέτει η θεωρητική γλωσσολογία είναι τα εξής:

[α] Τι είναι γλώσσα;

[β] Τι ακριβώς είναι αυτό που γνωρίζουμε όταν λέμε ότι είμαστε φυσικοί ομιλητές μιας γλώσσας;

[γ] Ποιά είναι τα βασικά χαρακτηριστικά των φυσικών γλωσσών, τα οποία τις διαφοροποιούν από τεχνητά συστήματα επικοινωνίας, όπως είναι π.χ. ο κώδικας Μορς, διάφορες γλώσσες Η/Υ, κ.ά.

[δ] Υπάρχουν χαρακτηριστικά κοινά για όλες τις γλώσσες και ποιά είναι αυτά; Ποιές είναι οι διαφορές ανάμεσα στις γλώσσες και πόσο αυθαίρετη ή περιορισμένη είναι η ποικιλία τους;

ΒΗΜΑ #1: Μελέτη της Γραμματικής μιας συγκεκριμένης γλώσσας (Particular Grammar)

ΒΗΜΑ #2: Εξέταση των *καθολικών χαρακτηριστικών* (language universals), δηλ. των χαρακτηριστικών που είναι κοινά σε όλες τις γλώσσες. Τα καθολικά χαρακτηριστικά συνθέτουν την *Καθολική Γραμματική* (Universal Grammar-UG).

Για τη γλωσσολογία, λοιπόν, η μελέτη της καθεμιάς γλώσσας ενδιαφέρει κυρίως στο βαθμό που μέσω αυτής διαφωτίζεται η φύση αυτής της κατεξοχήν ανθρώπινης ικανότητας.

Ερώτηση: Τι ακριβώς εννοούμε όταν μιλάμε για "τη Γραμματική μιας ορισμένης γλώσσας";

Απάντηση: Γραμματική = Μοντέλο

Η γραμματική δεν είναι τίποτε άλλο από τη *συστηματική περιγραφή* εκείνων των γλωσσικών ικανοτήτων του φυσικού ομιλητή μιας γλώσσας, οι οποίες του επιτρέπουν να μιλά και να καταλαβαίνει τη (μητρική) γλώσσα του. Η γλωσσική ικανότητα (language competence) είναι η υποσυνείδητη γνώση των αρχών/κανόνων που διέπουν τον ορθό σχηματισμό προτάσεων και την ερμηνεία των προτάσεων μιας γλώσσας. Με άλλα λόγια, η γραμματική μιας γλώσσας είναι ένα μοντέλο, μια συστηματική περιγραφή της γλωσσικής ικανότητας του φυσικού ομιλητή μιας γλώσσας.

Ο Chomsky (1965) διαχωρίζει τη *γλωσσική ικανότητα* (language competence) από τη *γλωσσική πραγμάτωση* (language performance). Η πραγμάτωση είναι η χρήση μιας γλώσσας σε συγκεκριμένες καταστάσεις.

Τον (θεωρητικό) γλωσσολόγο δεν τον απασχολεί καιρία πώς τελικά ένας ομιλητής χρησιμοποιεί τη γλωσσική του γνώση. Συχνά, η γλωσσική πραγμάτωση αποτελεί ατελή αντανάκλαση της γλωσσικής ικανότητας. Για παράδειγμα, το γεγονός ότι συχνά στην καθημερινή ομιλία όλοι μας κάνουμε 'λάθη' (σαρδάμ) δε σημαίνει ότι δε γνωρίζουμε τη γλώσσα μας ή ότι δεν έχουμε ευχέρεια λόγου. Λάθη όπως τα 'σαρδάμ' οφείλονται σε εξωγλωσσικούς παράγοντες, όπως κούραση, ανία, μέθη, κ.λπ. και αποτελούν *λάθη γλωσσικής πραγμάτωσης* (performance errors).

→ Η γλωσσολογία ενδιαφέρεται πρωτίστως για τη γλωσσική ικανότητα.

Διακρίνουμε δύο είδη γλωσσικής ικανότητας: (α) *γραμματική* γλωσσική ικανότητα (grammatical competence), (β) *πραγματολογική* γλωσσική ικανότητα (pragmatic competence). (Η πραγματολογία αναφέρεται στο σύστημα ιδεών και το γνωστικό και πολιτιστικό υπόβαθρο του ομιλητή, τα οποία κρίνονται απαραίτητα για την ερμηνεία των προτάσεων.)

Παραδείγματα

[1] α. Πήγαινε εκεί και έρχομαι σε λίγο. *πραγματολογική γλ. ικανότητα*
β. Αυτός στη γωνία είναι ο άντρας της Ελένης.

[2] α. Η Αντιγόνη αγαπάει το γιο της. *γραμματική γλ. ικανότητα*
β. Δε συμπαθώ τον Ανέστη, γιατί ο ανόητος σκοτώνει κουταβάκια.

Διακρίνουμε τρία είδη γραμματικής ικανότητας: φωνολογική, συντακτική, σημασιολογική.

ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

[3] καταλαβαίνω

[4] *κάταλαβαινω

γραμματική λέξη

αντιγραμματική λέξη

*κάταλαβαινω

Σημ: Ο αστερίσκος δηλώνει "αντιγραμματικότητα".

[5] κατονάς

[6] *κατονάφρ

πιθανή (γραμματική) λέξη της Ελληνικής

αδύνατη (αντιγραμματική) λέξη της Ελληνικής

[7] λαστιχένιος/*λαστίχινος

γραμματική/αντιγραμματική

[8] κριθαρένιος/κριθάρινος

γραμματική/γραμματική

[9] σοκολατένιος/σοκολάτινος

γραμματική/αποδεκτή, γραμματική για μερικούς

σοκολάτινος

Σημ: Το λατινικό ερωτηματικό δηλώνει ότι η πρόταση είναι αποδεκτή από μερικούς ομιλητές.

✂ Βρείτε κάποιες φωνολογικά αντιγραμματικές δομές από την Ελληνική.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

- [10] α. Έδωσα το παλιό βιβλίο πίσω στον Ανέστη. *γραμματική πρόταση*
β. Το παλιό βιβλίο έδωσα πίσω στον Ανέστη.
γ. Πίσω στον Ανέστη έδωσα το παλιό βιβλίο.
δ. ?Το παλιό έδωσα πίσω στον Ανέστη βιβλίο.
- [11] α. *Βιβλίο το πίσω Ανέστη στον έδωσα. *αντιγραμματική πρόταση*
β. Δεν ξέρει τι να την προσφέρει για να την ευχαριστήσει
αντιγραμματική στα νότια ιδιώματα, γραμματική στα βόρεια
γ. Η Μαρία τον έκανε με τα κρεμμυδάκια.
δ. ??Με τα κρεμμυδάκια τον έκανε η Μαρία.

✘ Βρείτε κάποιες συντακτικά αντιγραμματικές δομές από την Ελληνική.

✘ Έχετε γλωσσικές διαισθήσεις για τις παρακάτω προτάσεις;

1. Αυτό που έκανε ήταν να σκαφαλώσει στο δέντρο.
2. Αυτό που νόμισε ήταν να θέλει ένα σπορ αυτοκίνητο.
3. Πιες την μπίρα σου και πήγαινε σπίτι!
4. Τι πίνεις και πήγαινε σπίτι;
5. Θέλω σε μια βδομάδα ότι φτάσουν.

ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

- [12] α. Νόμιζα ότι ο Πέτρος ήταν άρρωστος, αλλά τελικά δεν ήταν.
β. ??Ήξερα ότι ο Πέτρος ήταν άρρωστος, αλλά τελικά δεν ήταν.
γ. *Θα ξέρω ότι ο Πέτρος είναι άρρωστος αύριο το μεσημέρι.

✘ Τι συμπέρασμα βγάξετε από το παρακάτω απόσπασμα από την *Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων* σχετικά με τη γλωσσική δομή;

- Πόσο κάνει ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα και ένα;
- Δεν ξέρω, είπε η Αλίκη. Τα έχασα.
- Δεν μπορεί να κάνει πρόσθεση, τη διέκοψε η Κόκκινη Βασίλισσα.

Lewis Carroll

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ #1: Η γλωσσική ικανότητα αποκαλύπτεται μέσα από τις γλωσσικές *δαισθήσεις*. Κάθε φυσικός ομιλητής μιας γλώσσας έχει *δαισθήσεις* για τη γραμματικότητα ή μη των φωνολογικών, συντακτικών και σημασιολογικών δομών της γλώσσας του.

Διευκρίνιση: Με την έννοια αυτή η γραμματική δεν είναι το σύστημα των αρχών και κανόνων που καθορίζουν τι πρέπει να λέμε (ρυθμιστική, κανονιστική, σχολική γραμματική), αλλά τι λέμε ή τι μπορούμε να πούμε. Μας ενδιαφέρει η αντιγραμματικότητα και όχι τι είναι σωστό (τι πρέπει να λέγεται) και τι λάθος (τι δεν πρέπει να λέγεται).

Παραδείγματα ρυθμιστικής γραμματικής:

- [13] α. Πάμε πλατεία/μάθημα! *όχι τόσο σωστά ελληνικά*
β. Πάμε στην πλατεία/στο μάθημα! *σωστά ελληνικά*
- [14] Ο τόνος στη γενική ενικού των ονομάτων σε *-ος* κατεβαίνει στην παραλήγουσα: *άνθρωπος* (ονομ.), *ανθρώπου* (γεν.).
- [15] Ο τόνος στη γενική πληθυντικού των ονομάτων σε *-α* κατεβαίνει στη λήγουσα: *παντόφλα* (ονομ.εν.), *παντοφλών* (γεν.πληθ.).
- [16] Το τελικό *-ν* του οριστικού άρθρου διατηρείται στην αιτιατική ενικού πριν από στιγμιαίους συμφωνικούς φθόγγους και φωνήεντα· αποβάλλεται πριν από εξακολουθητικά σύμφωνα: *τον άντρα, τον κηπουρό, το φάκελο, τη γυναίκα.*

Όταν ένας ομιλητής εκφράζει τη γνώμη του για την (αντι)γραμματικότητα μιας οποιασδήποτε γλωσσικής δομής, θα πρέπει να απωθήσει όσο είναι δυνατόν τους ρυθμιστικούς κανόνες που διδάχθηκε στο σχολείο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ #2: Ο φυσικός ομιλητής μιας γλώσσας έχει επίσης διαισθήσεις για τη φωνολογική, συντακτική και σημασιολογική δομή της γλώσσας του. Έχει επίγνωση, δηλαδή, των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των γλωσσικών στοιχείων.

Παραδείγματα

ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ

[17] λεμονοδάσος *μια σύνθετη λέξη που αποτελείται από δύο θέματα*

[18] άνθρωπος-κλειδί *δύο λέξεις που αποτελούν μια αδιάσπαστη ενότητα*
κανόνι μαθήτρια *(σύνθετη λέξη)*

Πρβλ. Είναι άριστη και μελετηρή μαθήτρια vs. *Είναι κανόνι και μελετηρή μαθήτρια

[19] α. ο άνθρωπός μας *ύπαρξη δυο τόνων, ο ένας από τους οποίους είναι*
β. δώσε μου το *ισχυρότερος από τον άλλο*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

[20] Ο Πέτρος αγαπάει τα πολύ γρήγορα αμάξια.

το *πολύ* προσδιορίζει το *γρήγορα*
το *πολύ γρήγορα* προσδιορίζει το *αμάξια*

[21] Ο Παύλος άγγιξε το κορίτσι με το ραβδί.

Αμφίσημη πρόταση. Εντοπίστε πού έγκειται η αμφισημία.

ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ

[22] Δε συμπαθώ τον Ανέστη, γιατί ο ασυνείδητος σκοτώνει κουταβάκια.

Ο ασυνείδητος αναφέρεται στον Ανέστη

[23] Κάθε Ιταλός αγαπάει τη μητέρα του.

Αμφίσημη (α) το του αναφέρεται στη μητέρα του κάθε Ιταλού, (β) το του αναφέρεται στη μητέρα ενός συγκεκριμένου Ιταλού (ή πιθανότατα τη μητέρα κάποιου για τον οποίο έγινε λόγος σε προηγούμενη φάση της συζήτησης).

Πρόβλημα: Εάν οι γλωσσικές διαισθήσεις των ομιλητών για τη γραμματικότητα ή αντιγραμματικότητα των γλωσσικών δομών διαφέρουν, πώς μπορούμε να σχεδιάσουμε τη γραμματική μιας γλώσσας;

Λύση: Πρέπει να υποθέσουμε ότι οι γλωσσικές κοινότητες είναι ομοιογενείς. Όλοι οι ομιλητές μιας δεδομένης γλώσσας έχουν ουσιαστικά κοινές γλωσσικές διαισθήσεις για τη γραμματικότητα ή αντιγραμματικότητα των γλωσσικών στοιχείων.

Γενικό Συμπέρασμα: Η θεωρία επικεντρώνεται στις γλωσσικές διαισθήσεις του ομιλητή.

Η Γραμματική μιας γλώσσας G είναι ένας μηχανισμός που παράγει όλες τις γραμματικές ακολουθίες της G και καμία από τις αντιγραμματικές. Γραμματικές ακολουθίες θεωρούνται αυτές που είναι αποδεκτές από το φυσικό ομιλητή, ο οποίος έχει διαισθητική γνώση των γραμματικών δομών.

Κατά τον Chomsky, λοιπόν, η γλώσσα είναι αναπόσπαστη από τον άνθρωπο. Η εξέτασή της δεν μπορεί να γίνει χωρίς να ληφθεί υπόψη ο ομιλητής.

Οι φυσικοί ομιλητές έχουν τη δυνατότητα να κρίνουν εάν μια πρόταση είναι γραμματική ή όχι ακόμη κι όταν πρόκειται για προτάσεις που δεν έχουν ξανακούσει ποτέ (*καινοφανή εκφωνήματα*, novel utterances):

The most striking aspect of linguistic competence is what we may call the 'creativity of language', that is, the speaker's ability to produce new sentences, sentences that are immediately understood by other speakers although they bear no physical resemblance to sentences which are familiar.

(Chomsky, *Topics* (1966:11))

Παραδείγματα

[24]	α. Look at the cross-eyed elephant.
Κοίταξε τον αλλήθωρο ελέφαντα.	γραμματική
	β. Look at the cross-eyed kindness.
Κοίταξε την αλλήθωρη καλοσύνη.	ανώμαλη
	γ. Look at the cross-eyed from.
Κοίταξε το αλλήθωρο από.	δεν έχει νόημα

Η *γλωσσική δημιουργικότητα* (creativity), η ικανότητα, δηλαδή, των φυσικών ομιλητών να παράγουν και να κατανοούν απεριόριστο αριθμό φράσεων και προτάσεων, πολλές από τις οποίες δεν έχουν ξανασυναντήσει ποτέ στο παρελθόν, αποδεικνύει ότι η γλώσσα δεν μαθαίνεται κατά μίμηση, δεν απομνημονεύεται.

Είναι βέβαιο ότι οι ομιλητές δεν έχουν απλώς απομνημονεύσει όλες τις φράσεις και προτάσεις μιας γλώσσας, τις οποίες επαναλαμβάνουν σαν παπαγάλοι. Μπορούμε να αποδείξουμε ότι είναι αδύνατον να απομνημονευθούν όλες οι προτάσεις μιας γλώσσας εάν λάβουμε υπόψη μας τη χαρακτηριστική γλωσσική ιδιότητα της *επιαναδρομής* (recursion).

- [25]
- α. Ο Γκέκας πήγε στο χωράφι.
 - β. Ο γιος του Γκέκα πήγε στο χωράφι.
 - γ. Το παιδί του γιου του Γκέκα πήγε στο χωράφι.
 - δ. Ο ανιψιός του παιδιού του γιου του Γκέκα πήγε στο χωράφι.
 - ε. Ο ξάδερφος του ανιψιού του παιδιού του γιου του Γκέκα πήγε στο χωράφι.
- ...

Στην πράξη, μια τόσο μεγάλη πρόταση (με πολλαπλά εγκιβωτισμένες γενικές) σπάνια χρησιμοποιείται στο λόγο εξαιτίας περιορισμών που αφορούν τη μνήμη και την προσοχή μας (γλωσσική πραγμάτωση). Ωστόσο μπορούμε να την κατανοήσουμε και να συμπεράνουμε ότι είναι ορθά σχηματισμένη και σύμφωνη με τους κανόνες της γλώσσας μας.

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι δεν είναι δυνατό να φτιάξουμε έναν κατάλογο με όλες τις γραμματικές προτάσεις μιας γλώσσας. Επομένως, είναι μαθηματικά ανέφικτο να απομνημονεύσουμε όλες τις γραμματικές προτάσεις μιας γλώσσας.

Σημ: Η διαδικασία της γλωσσικής κατάκτησης επίσης αποδεικνύει ότι γνώση της γλώσσας δε συνεπάγεται στείρα απομνημόνευση γλωσσικών δομών. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το ζήτημα αυτό θα συζητηθεί σε προσεχές μάθημα.

Ερώτηση: Εάν η γλώσσα δεν απομνημονεύεται, τότε πώς κατακτάται από τους ομιλητές;

Απάντηση: Το παιδί κατακτά

- ένα πεπερασμένο σύνολο κανόνων, οι οποίοι καθορίζουν πώς ακριβώς συνδυάζονται οι λέξεις για να σχηματίσουν γραμματικές προτάσεις (= συντακτικοί κανόνες).
- ένα πεπερασμένο σύνολο κανόνων, οι οποίοι καθορίζουν πώς ακριβώς ερμηνεύονται οι προτάσεις (= σημασιολογικοί κανόνες).
- ένα πεπερασμένο σύνολο κανόνων, οι οποίοι καθορίζουν πώς ακριβώς προφέρονται οι προτάσεις (=φωνολογικοί κανόνες).

→ Αυτό το πεπερασμένο σύνολο κανόνων "γεννά" (generate) τον άπειρο αριθμό των γραμματικά ορθών δομών μιας γλώσσας και αποκλείει όλες τις άπειρες, μη γραμματικές δομές. Συνεπώς, η Γραμματική μιας γλώσσας αποτελείται από τρία αλληλοεξαρτώμενα συστατικά: *Σύνταξη, Σημασιολογία, Φωνολογία.*

Ερώτηση: Μπορούμε να ζητήσουμε από τους ομιλητές να μας δώσουν τους κανόνες αυτούς;

Απάντηση: Όχι. Οι φυσικοί ομιλητές έχουν υποσυνείδητη, *σιωπηρή* (tacit) γνώση της γλώσσας τους και των κανόνων της.

Επιστρέφοντας στην αρχική ερώτηση: "Είστε γλωσσολόγος; Πόσες γλώσσες μιλάτε;"

Απάντηση: Μιλάω μόνο μία γλώσσα αλλά είμαι εκπαιδευμένος να αναλύσω οποιαδήποτε γλώσσα του κόσμου!!!

[Πρβλ. Ένας μηχανικός αυτοκινήτων είναι εκπαιδευμένος να αναλύσει τη λειτουργία οποιασδήποτε μηχανής, ακόμα και αυτών που μόλις έχουν κατασκευαστεί. Παρόμοια, ένας μαθηματικός έχει τη δυνατότητα να λύσει οποιαδήποτε εξίσωση, ακόμα και αυτές που του είναι τελείως άγνωστες.]

Δουλειά του γλωσσολόγου είναι να ερευνήσει τις Γραμματικές συγκεκριμένων γλωσσών και στη συνέχεια, αφού διαχωρίσει τα *άκαμπτα καθολικά χαρακτηριστικά* (hard universals) από τα *εύκαμπτα* (soft universals), να διατυπώσει το πεπερασμένο σύνολο των συντακτικών, σημασιολογικών και φωνολογικών κανόνων, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την παραγωγή των γραμματικών δομών μιας γλώσσας.

Άκαμπτα θεωρούνται τα γλωσσικά χαρακτηριστικά που συναντώνται σε όλες τις γλώσσες. Π.χ.

Σχολιάστε τις διαφορές μεταξύ γλωσσών με βάση τα παρακάτω διαγλωσσικά παραδείγματα:

- (1) α. ο ωραίος καταρράκτης
β. the pretty waterfall
γ. der schöne Wasserfall
δ. la cascada bonita
- (2) α. Βρέχει.
β. Llueve.
γ. It rains

- Όλες οι γλώσσες έχουν κάποιες συλλαβές που αποτελούνται από ακολουθία ΣΦ (CV = απλούστερη, 'αμαρκάριστη' συλλαβή).
- Όλες οι γλώσσες έχουν άηχα σύμφωνα (p, t, k, s)
- Καμία γλώσσα δεν έχει έρρινα φωνήεντα (V) χωρίς να έχει στοματικά φωνήεντα (V).
- Καμία γλώσσα δεν έχει συλλαβικά αντηχητικά σύμφωνα (mΠ, nΠ, lΠ, rΠ) χωρίς να έχει συλλαβικά φωνήεντα (a, i, u).

...

Εύκαμπτα θεωρούνται τα γλωσσικά χαρακτηριστικά, τα οποία συναντώνται σε πολλές αλλά όχι σε όλες τις γλώσσες του κόσμου. Τα χαρακτηριστικά αυτά εκφράζουν *γενικές τάσεις*:

- Πολλές γλώσσες έχουν την τάση να αποφεύγουν ακολουθίες φωνηέντων, π.χ. /i.a/ [i.ta].
- Έρρινα σύμφωνα παρουσιάζουν την τάση να συμφωνούν στον τόπο άρθρωσης με το ακόλουθο στιγμιαίο φθόγγο, π.χ. *συναλλαγή* αλλά *συμφωνία, συμπάθεια, συντοπότης, συγγραφέας, συγκρατώ*.

....

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ:

ΒΗΜΑ#1: Συλλογή δεδομένων (data) σχετικών με το υπό εξέταση φαινόμενο.

ΒΗΜΑ#2: Παρατηρήσεις, ανακάλυψη γενίκευσης.

ΒΗΜΑ#3: Διατύπωση υπόθεσης.

ΒΗΜΑ#4: Έλεγχος προβλέψεων βάσει υπόθεσης (ΒΗΜΑ#3). Επιστροφή στο ΒΗΜΑ#1. Εμπλουτισμός corpus με επιπρόσθετα δεδομένα από την ίδια ή άλλη γλώσσα.

ΒΗΜΑ#5: Ανάλυση: σχεδιασμός και διατύπωση κανόνων.

Ένα απλό παράδειγμα

ΒΗΜΑ #1: Λίστα δεδομένων (data)

[1] Τουρκικά (Inkelas 1999:23)

Αναφέρουμε πάντοτε την πηγή: Όνομα συγγραφέα, έτος δημοσίευσης άρθρου και τη σελίδα στην οποία παρατίθενται τα δεδομένα.

α.	arabá araba-lár	<i>gloss</i> 'car' 'car-PL'	<i>μετάφραση</i> 'αυτοκίνητο' 'αυτοκίνητο-ΠΛΗΘ'
	patlıdžán patlıdžan-lár	'eggplant' 'eggplant'	'μελιτζάνα' 'μελιτζάνα-ΠΛΗΘ'
ΑΛΛΑ			
β.	patlıdžán-la	'eggplant-INSTR/COM'	'μελιτζάνα-ΟΡΓ'
γ.	penzére	'window'	'παράθυρο'

pendzéere-yle 'window-INSTR/COM' 'παράθυρο-ΟΡΓ'

[2] Καππιαδοκικά, διάλεκτος του Ulaghatsh (Dawkins 1916)

α. kanís 'person' D112
kaniz-jú 'person-GEN' D112
qarəndzá 'ant' D110
qarəndza-γjú 'ant-GEN'D110

ΑΛΛΑ

β. kaníz-γja 'person-PL' D112
qarəndzá-γja 'ant-PL' D 110

γ. líkos 'wolf' D102
líkoz-ja 'wolf-PL' D102

δ. mítropos 'church-warden' D102

mítropoz-ja 'church-warden-PL' D102
mítropoz-ju 'church-warden-GEN' D102

ε. psalía 'scissors' D114
psalía-γju 'scissors-GEN' D114
psalía-γja 'scissors-PL' D114

Σημ: PL=ΠΛΗΘ, GEN=ΓΕΝΙΚΗ, 'ant'= μυσμήγκι

ΒΗΜΑ#2: Γενίκευση

Πίνακας 1	Μορφολογία	Φωνολογία
Τουρκική	<p>1. Παρατηρήσεις</p> <p>α. Θέμα=Λέξη</p> <p>β. Κλιτικές καταλήξεις συγκολλούνται στο Θέμα</p>	<p>1. Παρατηρήσεις</p> <p>α. φωνηεντική αρμονία</p> <p>β. φθόγγος /y/ διατηρείται όταν το Θέμα λήγει σε Φ, αλλιώς χάνεται.</p> <p>γ. τονισμός:</p> <p>(1α) οι λέξεις τονίζονται στη λήγουσα.</p> <p>(1β) οι ίδιες λέξεις τονίζονται στην παραλήγουσα. Διαφορά με (1α): Η παρουσία της κατάληξης.</p> <p>(1γ) οι λέξεις τονίζονται συστηματικά σε κάποια συλλαβή του θέματος.</p> <p><u>Ερώτηση</u>: Γιατί αυτές οι διαφορές;</p>

	<p>2. Γενίκευση Συγκολλητική μορφολογία</p>	<p>2. Γενίκευση α. <u>Ορισμένες</u> κλιτικές καταλήξεις και θέματα καθορίζουν τη θέση του τόνου (1β-γ). Ειδικότερα, κάποια μορφήματα είναι αποθηκευμένα στο λεξικό με ένα τονικό σημάδι. Όταν τα μορφήματα σχηματίσουν λέξεις, τα εγγενή τονικά σημάδια διεκδικούν το καθένα από τη μεριά του τον κύριο τόνο της λέξης.</p> <p>β. Όταν σε μια λέξη ένα εγγενώς τονισμένο θέμα συναντά μια εγγενώς τονισμένη κατάληξη, ο τόνος του θέματος υπερσχύει (1γ).</p> <p>γ. Όταν μόνο η κατάληξη είναι εγγενώς τονισμένη, ο τόνος της</p>
--	---	---

	<p>φυσικά υπερισχύει.</p> <p>δ. Όταν απουσιάζουν εγγενώς τονισμένα μορφήματα, ο προβλέψιμος τόνος είναι στην τελική συλλαβή της λέξης (1α).</p>
--	---

Πίνακας 2	Μορφολογία	Φωνολογία
Καππαδοκική	<p>1. Παρατηρήσεις</p> <p>α. Θέμα=Λέξη</p> <p>β. Κλιτικές καταλήξεις συγκολλούνται στο Θέμα</p>	<p>1. Παρατηρήσεις</p> <p>α. Τελικό -ς ηχηροποιείται ανάμεσα σε Φ, π.χ. <i>kanizju</i></p> <p>β. Τονισμός:</p> <p>(2α) οι λέξεις τονίζονται στη λήγουσα.</p> <p>(2β) οι ίδιες λέξεις τονίζονται στην παραλήγουσα. Διαφορά με (2α): η παρουσία της κατάληξης.</p> <p>(2γ) οι λέξεις τονίζονται σταθερά σε κάποια συλλαβή του θέματος.</p> <p><u>Ερώτηση:</u> Γιατί αυτές οι διαφορές;</p>

	<p>2. Γενίκευση Συγκολλητική μορφολογία</p>	<p>2. Γενίκευση α. <u>Ορισμένες</u> κλιτικές καταλήξεις και θέματα καθορίζουν τη θέση του τόνου (2β-γ). Ειδικότερα, κάποια μορφήματα είναι αποθηκευμένα στο λεξικό με ένα τονικό σημάδι. Όταν τα μορφήματα σχηματίσουν λέξεις, τα εγγενή τονικά σημάδια διεκδικούν το καθένα από τη μεριά του τον κύριο τόνο της λέξης. β. Όταν σε μια λέξη ένα εγγενώς τονισμένο θέμα συναντά μια εγγενώς τονισμένη κατάληξη, ο τόνος του θέματος υπερισχύει (2γ).</p>
--	---	--

	<p>γ. Όταν απουσιάζουν εγγενώς τονισμένα μορφήματα, ο προβλέψιμος τόνος είναι στην τελική συλλαβή της λέξης (2α).</p>
--	---

ΒΗΜΑ#3: Υπόθεση

Υπάρχουν γλώσσες στις οποίες κάποια μορφήματα (π.χ. θέματα, καταλήξεις) είναι μαρκαρισμένα. Είναι, δηλαδή, αποθηκευμένα στο Λεξικό με ένα τονικό σημάδι, το οποίο διεκδικεί τον κύριο τόνο μιας λέξης. Σε αυτές τις γλώσσες, συνεπώς, η θέση του τόνου εξαρτάται σε ένα μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο τα μορφήματα ενώνονται μεταξύ τους για να σχηματίσουν λέξεις. Η παρακάτω ιεραρχία φαίνεται να εκφράζει την τονική ισχύ των μαρκαρισμένων μορφημάτων:

τονισμένο θέμα > τονισμένη κατάληξη > προβλέψιμος τόνος στη λήγουσα

ΒΗΜΑ #4: Επιστροφή στα αρχικά δεδομένα. Εμπλουτισμός της λίστας με επιπλέον δεδομένα για να επαληθευτεί ή να ανατραπεί η υπόθεσή μας.

ΒΗΜΑ #5: Επιλογή θεωρητικού μοντέλου. Ανάλυση-φορμαλισμός